

HISTORISCH GENOOTSCHAP 'ROTTERODAMUM'

OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN IN 1998

Met veel elan is het Genootschap na de feestelijke viering van haar lustrumjaar het 51ste jaar van haar bestaan ingegaan. Dat het Genootschap niet alleen de geschiedenis van Rotterdam op papier wil bewaren maar ook de stad zichtbaar wil houden, bleek dit jaar uit de herplaatsing van de Wilhelmina-fontein op het Burgemeester Hoffmanplein op 31 augustus, welke herplaatsing mede het gevolg was van de ondersteuning van het Genootschap. Het stemt het Genootschap tot vreugde dat deze voor Rotterdam toch redelijk unieke fontein in een zo karakteristiek gedeelte van de stad behouden is gebleven, zeker nu het Noordereiland - waartoe het Burgemeester Hoffmanplein behoort - als beschermd stadsgezicht is aangewezen.

Dit jaar was ook het kroonjaar voor Het Witte Huis, Europa's eerste wolkenkrabber, welks 100-jarig bestaan door het Genootschap in een van de georganiseerde lezingen centraal werd gesteld.

Voorts presenteerde het Genootschap dit jaar een nieuwe folder met als omslag de nieuwe Erasmusbrug, toonbeeld van het nieuwe Rotterdam en geschiedenis voor een nieuwe generatie.

De eerste lezing van het jaar 1998 vond plaats op donderdag 22 januari in het Historisch Museum aan de Korte Hoogstraat, waar mevrouw prof. dr. M.E. Halbertsma een causerie hield over het werk van Charles Rochussen. Tevens was er de gelegenheid tot het bezichtigen van de tentoonstelling over Rochussen. Mevrouw Halbertsma, aan wie later in dit jaar de Mr. J. Dutilhprijs werd uitgereikt voor haar boek over Charles Rochussen, schetste een levendig beeld van deze schilder die is geboren en gestorven in Rotterdam maar die een lange periode doorbracht in andere steden. Rochussen was voor alles in Nederland een kunstenaar die in de lange levensperiode die hem gegund was voor talloze Nederlanders illustrator was van tijdschriften, geschiedwerken en romans. Daarnaast was hij een bewonderd schilder/aquarellist van landschappen, jachtscenes, militaire manoeuvres, zeilregatta's en vooral historische voorstellingen.

Naast het leven van de kunstenaar werd tevens ingegaan op het

fenomeen van de 'echtheid' in het oeuvre van deze schilder. Deze 'echtheid' is niet alleen het wezenskenmerk van zijn kunst maar ook de reden waarom hij in zijn tijd zo werd bewonderd, om na zijn dood even verguisd en vergeten te worden. De 'echtheid' is een kenmerk van Rochussens' historische en topografische voorstellingen, waarbij niet alleen de voorstelling geloofwaardig is in termen van handeling en personages, maar ook de aankleding, de attributen en de schijnbaar zinloze, overbodige details. De lezing werd geïllustreerd met verschillende dia's.

Op donderdag 12 februari hield dr. A.J. Bonke in het Oscar Auditorium een lezing over 'De veranderende stad: Rotterdam tussen 1550 en 1800'. De lezing was een weerslag van het door hem geschreven proefschrift onder de titel *De Kleyne Mast der Hollandse Coopsteden*, dat in 1996 als boek werd uitgegeven. In een boeiend betoog schetste hij de groei van Rotterdam tussen het midden van de 16de en het einde van de 18de eeuw, waarbij Rotterdam uitgroeide van een van de kleinere steden van het Hollandse Zuiderkwartier tot de tweede stad van Holland. Deze ontwikkelingen leidden tot verschillende stadsuitbreidingen en een voortdurende aanpassing van de huizen aan de vraag naar woonruimte.

De directe aanleiding tot de opkomst van Rotterdam was van politieke aard. In 1572 was Rotterdam een van de eerste steden die actief partij trok voor de Opstand. Hierdoor werd de stad de belangrijkste haven voor de rebellen in het Maasmondgebied. De stad kwam in die periode steeds sterker uit de strijd tevoorschijn en een van de gevolgen hiervan was dat veel Zuid-Nederlandse immigranten zich na de val van Antwerpen in 1585 in Rotterdam vestigden. Hun komst gaf de stedelijke economie een brede economische basis die keer op keer de sterke kant van de Maasstad bleek te zijn.

Tussen 1572 en 1621 verdubbelde de bevolking. Dit gaf aanleiding tot de omvangrijke stadsuitbreidingen die nodig waren om aan de groeiende vraag naar ruimte voor handel en scheepvaart te voldoen.

Na 1650 nam de bevolking in Holland niet langer toe, maar stabiliseerde zich om daarna te dalen. Rotterdam vormde hierop een uitzondering, onder meer gevoed door de komst van de gevluchte Hugenoten in 1685, die niet binnen de bestaande stad konden worden opgevangen. Door verplaatsing van de scheepswerven van

de Boompjes naar de Zalmhaven kwam ruimte binnen de stad vrij.

In de eerste helft van de 18de eeuw daalde het aantal inwoners. Na 1750 ging het in Rotterdam economisch weer beter dan in andere delen van de Republiek; de bevolking nam weer toe en er ontstond meer vraag naar woonruimte.

Op vrijdag 20 maart 1998 sprak prof. dr. P.Th. van de Laar, bestuurslid van het Genootschap, zijn inaugurale rede uit bij het aanvaarden van zijn ambt van bijzonder hoogleraar geschiedenis van Rotterdam aan de faculteit Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam, vanwege de Stichting Bijzondere Leerstoel Roterodamum ingesteld door het Genootschap en financieel mogelijk gemaakt door de J.E. Jurriaanse Stichting. Deze inaugurale rede had als titel 'Veranderingen in het geschiedbeeld van de koopstad Rotterdam'.

De jaarvergadering werd op dinsdag 24 maart gehouden in het Bibliotheektheater van de Gemeentebibliotheek Rotterdam aan de Hoogstraat. De vergadering werd voorafgegaan door een korte causerie door mevrouw dr. J.J.M. van de Roer-Meyers, als conservator werkzaam bij de Gemeentebibliotheek, over de unieke Erasmuscollectie, welke zich daar op de derde verdieping bevindt en welke na afloop van de causerie kon worden bezichtigd. Er kon zelfs een kijkje in de bibliotheekkluis worden genomen.

De Gemeentebibliotheek beschikt over de grootste Erasmuscollectie ter wereld. Deze bevat in totaal ongeveer 5000 banden, waarbij het om werken van Erasmus zelf gaat maar ook om door hem bezorgde uitgaven van andere auteurs en werken over Erasmus. De collectie is alleen op afspraak toegankelijk. De basis van deze collectie werd gelegd in de 17de eeuw. In 1604 werd in de Grote of Sint-Laurenskerk door de Rotterdamse vroedschap de Stedelijke Librije opgericht. De boeken hiervan, ca. 300, worden als erfgoed bewaard in de Gemeentebibliotheek. De waarde van de Erasmuscollectie ligt met name bij de rijkdom aan vroege 16de-eeuwse drukken. In dat opzicht is zij zowel kwantitatief als kwalitatief uniek in de wereld. Op een enkele uitzondering na zijn alle eerste drukken van werken van Erasmus in origineel vertegenwoordigd. Bij het beheer van de verzameling staat sinds kort de kwestie van conservering en restauratie centraal. Veel banden verkeren in een deplorabele toestand. Jaarlijks wordt door medewer-

kers van de restauratie-afdeling van het Gemeentearchief een aantal banden gerestaureerd. In de toekomst wordt de aandacht gericht op het opnemen van de collectie in het computersysteem, zodat deze ook voor binnen- en buitenland meer toegankelijk zal zijn.

Na de causerie vond de jaarvergadering plaats, waarin de gebruikelijke agendapunten werden afgehandeld. De penningmeester S.M.T. Schipper trad in deze vergadering als bestuurslid af en in zijn plaats werd benoemd mr. J. de Muinck Keizer. Tevens werd tot bestuurslid benoemd de heer J.E. van de Kamp, administrateur van het Genootschap.

In de maand april werden door het Genootschap drie middagexcursies naar het bekende Oorlogsverzetsmuseum aan de Veerlaan in Rotterdam-Katendrecht georganiseerd. Deze excursies werden gehouden op de woensdagen 8, 15 en 22 april. De toegang werd ons aangeboden door de Stichting Vrienden van het Oorlogsverzetsmuseum; bij elk bezoek werd een inleiding gehouden door ons bestuurslid en Tweede Wereldoorlog-deskundige H.J.L. Hofmeester. Het Oorlogsverzetsmuseum, ooit 'uit therapie' opgezet door de Rotterdammer A. Mast, is een belangrijk museum dat ieder jaar zo'n 3000 bezoekers trekt. Het bevat een fascinerende collectie info/attributen aangaande de Tweede Wereldoorlog. Alle drie excursies waren in ruime mate volgeboekt.

De jaarlijkse excursie voerde de belangstellende leden van het Genootschap op vrijdag 22 mei naar Bergen op Zoom en de Biesbosch, een combinatie van historisch stedenschoon en een boottocht door een van de mooiste en meest natuurlijke landschappen van ons land.

Bergen op Zoom was vanwege de ligging aan de Oosterschelde op de grens van Holland, Zeeland en de Generaliteitslanden van groot strategisch belang voor de Staten. Daarom werd de stad tussen 1700 en 1740 op advies van Menno van Coehoorn versterkt tot een vrijwel onneembare vesting, waaraan de stad haar bijnaam 'de maagd' ontleent. Tegen het Franse bombardement van 1747 bleek de stad echter niet bestand; na een maandenlange belegering, waarbij een deel van het centrum kapot werd geschoten en de Gertrudiskerk zwaar werd beschadigd, gaf Bergen op Zoom zich over. Herbouw volgde, maar werkelijk hersteld heeft de stad zich niet. Pas in de twintigste eeuw ontwikkelde Bergen op Zoom

zich van een vrij slaperige garnizoensstad tot een industrieel centrum van meer dan regionaal belang.

Om 10.00 uur arriveerde het gezelschap in Bergen op Zoom, waar in de Teerkamer aan de Grote Markt koffie werd gedronken. Vervolgens werd een korte stadswandeling gemaakt, waarbij onder meer de vroeg negentiende-eeuwse synagoge werd bezichtigd en welke stadswandeling eindigde bij het Markiezenhof, de woning van markiezen uit de respectieve families uit Bergen op Zoom. Na de opheffing van het markizaat in 1801 deed het pand tot 1958 dienst als kazerne. Vervolgens werden het aperitief en de lunch genoten in restaurant De Raayberg, iets buiten de oude stad gelegen, waar de heer F.C. Bolsius, wethouder van cultuur van Bergen op Zoom, mede aanwezig was. Na de middag werd ingescheept in Lage Zwaluwe voor een tocht door de Biesbosch, waarbij uitleg werd gegeven over flora, fauna en waterbeheer. De Biesbosch is ontstaan door de Sint-Elizabethsvloed van 1421 die ook dorpen ten zuiden van Rotterdam, zoals Katendrecht, onder water zette. Het is een fascinerend natuurgebied dat ook een belangrijke rol speelt in de drinkwatervoorziening van Rotterdam.

Rond 18.00 uur keerden de leden vermoeid doch zeer voldaan weer terug naar Rotterdam.

Op dinsdag 26 mei hield de heer K.K. Vervelde, auteur van hét standaardwerk over de Rotterdamse graanhandel, een lezing over 'De Rotterdamse graanhandel bemonsterd en gewogen'. De lezing werd gehouden in het Oscar Auditorium.

Op 3 januari 1872 werd de Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren door een negentiental graanhandelaren opgericht met als doelstellingen 'het opmaken van prijsnoteringen voor publicatie in dagbladen en het eventueel kunnen voeren van arbitrageprocedures'. Pas na verloop van een aantal jaren werd werkelijk inhoud gegeven aan het houden van arbitrages in eigen huis.

Met de industrialisatie van West-Europa, het bijna twintig jaar durende proces om de Waterweg op de vereiste diepgang te kunnen brengen en houden, stegen de aanvoeren van granen op Rotterdam spectaculair. Het belangrijkste exportland van granen, Rusland, verkoos bij voorkeur de Rotterdamse haven als bestemming, omdat Rotterdam over een grote opslagcapaciteit beschikte en een markt had waarin elk moment van de dag een koper en verkoper gevonden kon worden en die bovendien beschikte over een

termijnhandel in granen. De grote aanvoeren dwongen tot snelle lossingsmethodieken, waaronder de introductie van een elevator, wat gepaard ging met grote stakingen. Voorts werd het Comité aangewezen om als beheerder op te treden van Duits-Nederlandse graancontracten die in de jaren 1900 totstandkwamen, hetgeen dwong tot de oprichting van een aantal dienstverlenende afdelingen. Het Comité groeide uit tot de toonaangevende handelsorganisatie in West-Europa. Het tastbare bewijs daarvoor was de ingebruikneming van 'Het Graanhuis' aan de Wijnhaven, dat in 1940 bij het bombardement verloren ging. Gedurende de Eerste Wereldoorlog was het Comité betrokken bij de distributie van granen en na die periode tot 1930 kon van een grote bloeiperiode gesproken worden; hierna braken de crisisjaren aan, waarin zich vele faillissementen voltrokken. Het Comité werd bij het overheidsbeleid betrokken als uitvoerder van een aantal crisismaatregelen. Na de Tweede Wereldoorlog ging het Comité naast het leiden van technische afdelingen meer het accent leggen op belangenbehartiging; dit werd met name veroorzaakt door het totstandkomen van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en de totstandkoming van de Europese Economische Gemeenschap.

Het Comité werd ook opengesteld voor niet-Rotterdamse graanhandelaren en bij de graanhandel betrokken branches, waarbij de rol van beheerder van het Duits-Nederlandse contract sterk terugliep. Vooral in de laatste jaren lagen de werkzaamheden voornamelijk op het gebied van de belangenbehartiging, door het steeds strakker en ingewikkelder wordende beleid van de Europese Unie op het gebied van veevoedergrondstoffen.

Op de Open Monumentendag op zaterdag 12 september werd door het Genootschap onder auspiciën van haar Monumentencommissie het bekende schildje uitgereikt aan de eigenaren van het pand Waterloostraat 118-120 in Kralingen. Dit dubbele pand uit 1894 is door de inspanningen van de eigenaren behouden en werd een 'juweeltje' in deze straat in het beschermde stadsgezicht van Kralingen-Oost. Bij de werkzaamheden zijn in de kelder raam- en deuropeningen aangetroffen die uitzicht gaven op de vroegere 'verlengde' loop van de Groene Wetering uit de tijd dat er van belendende bebouwing nog geen sprake was.

De Monumentencommissie, waarin ons bestuurslid J. Fens zitting heeft, doet echter meer in het belang van het behoud van monumenten. Waar sloopdreiging plaatsvindt, waar monumen-

24. De eigenaren van twee panden aan de Waterloostraat ontvangen op Open Monumentendag een onderscheiding vanwege het Historisch Genootschap Rotterdamum. Foto Janssen & De Kievith.

ten dreigen ten onder te gaan door verwaarlozing of door al te ambitieuze plannen die ten koste gaan van monumenten, wordt actie gevoerd, vindt overleg plaats, wordt contact gelegd met gelijkgezinde instellingen, werkend ter plaatse om het gewenste resultaat - behoud van historische waardevolle panden - te bereiken. Zo is thans bijvoorbeeld het 'Oude Raadhuis' van Hillegersberg volop in de belangstelling, waarvan ernstige bouwtechnische problemen de aandacht vragen.

Rotterdamum blijft op deze wijze langs de haar ter beschikking staande wegen invloed uitoefenen om het herstel en de restauratie van de grond te krijgen.

Op donderdag 17 september hield mevrouw drs. C. Boele, verbonden aan het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis van de Erasmus Universiteit Rotterdam, in het Oscar Auditorium een lezing over de aannemer J.H. Stelwagen. In aanwezigheid van de acht kleinkinderen van Stelwagen, zoals bekend de aannemer van Het Witte Huis, schetste mevrouw Boele in een boeiend betoog de

problemen die overwonnen moesten worden bij de bouw van het hoogste gebouw van Nederland en gaf daarbij ook inzicht in het leven en de andere werken van deze aannemer. De lezing werd verluchtigd met dia's afkomstig van afbeeldingen uit een uniek fotoalbum, dat door bijzondere omstandigheden bewaard is gebleven.

Stelwagen hield zich met name bezig met utiliteitsbouw. De bouw van pakhuizen en kantoor- en bankgebouwen werd bij hem aanbesteed alsmede een aantal kerken, industriële projecten en de Tivoli Schouwburg. Veel van zijn bouwwerken zijn uit het stadsbeeld verdwenen. Het Witte Huis echter, het pand dat ervoor zorgde dat de naam Stelwagen niet in het vergeetboek raakte, staat na een eeuw nog altijd fier overeind.

Op dinsdag 13 oktober werd door Roterodamum-voorzitter drs. H.H. Horsting in het Oscar Auditorium de prestigieuze Mr. J. Dutilhprijs uitgereikt aan mevrouw prof. dr. M.E. Halbertsma, auteur van het boek *Charles Rochussen 1814-1894*.

Deze uitreiking ging vooraf aan een lezing door de heer N. de Jongere over de geschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij (KNRM). De KNRM zorgt ervoor dat 37 reddingsstations langs de Nederlandse Noordzeekust, in de Waddenzee, op het IJsselmeer en in de nabijheid van de Zuid-Hollandse en Zeeuwse stromen worden voorzien van de modernste reddingsmiddelen. De vloot van de KNRM bestaat uit ongeveer 60 schepen. Per jaar varen de reddingsboten ongeveer 1.500 keer uit, waarbij meer dan 2.000 mensen veilig aan land worden gebracht. Het werk van de KNRM wordt door ruim 700 vrijwilligers en 11 beroepsredders uitgevoerd; daarnaast heeft de organisatie nog ruim 25 mensen in vaste dienst die als ondersteuning dienen voor het reilen en zeilen van de vloot. De exploitatiekosten worden volledig gedekt door vrijwillige bijdragen in de vorm van donaties, schenkingen, erfenissen en legaten, en dat al bijna 174 jaar lang. Van overheidswege wordt geen subsidie ontvangen, terwijl de KNRM wel een taak van de overheid uitvoert.

Met een tweetal boeiende films werd de lezing besloten.

Donderdag 12 november waren de leden van Roterodamum te gast in het totaal vernieuwde evenementencomplex Ahoy'. Vanaf 20.15 uur werden het verleden en het heden toegelicht door ons bestuurslid en oud-Ahoy' directeur H.J.L. Hofmeester en vanaf

21.00 uur door de huidige directeur J. van der Vegt. Voorafgaand aan de bijeenkomst kon individueel de vakbeurs 'Rotterdam Maritime' gratis worden bezocht onder het noemen van het magische codewoord 'Roterodamum'.

De ontwikkeling van Ahoy', waarbij de heer Hofmeester vanaf het begin persoonlijk was betrokken, werd door hem op zeer indringende wijze geschetst. Met name de problematiek rond het binnenhalen van het tennistoernooi, hetgeen een internationale uitstraling heeft, werd door hem zeer uitvoerig belicht alsmede de vroegere spectaculaire wielerevenementen die daar plaatsvonden.

Daarna werden de nieuwbouw- en renovatieplannen van Ahoy' toegelicht door de heer Van der Vegt; voor deze plannen werd door de gemeente Rotterdam in juni 1996 het 'groene licht' gegeven. In de afgelopen twee jaar is er hard gewerkt, waarbij een prachtig resultaat is bereikt en het huidige moderne multifunctionele complex tot stand werd gebracht met een internationale uitstraling, bevattende de Scheldehal van 10.000 m², de nieuwe entree van het Sportpaleis, het nieuwe entreegebouw, Ahoy' Plaza met restaurants, café en congresruimte, een nieuw kantorencomplex, een geheel vernieuwd voorplein en parkeerterrein, en niet te vergeten de gerenoveerde tentoonstellingshallen. Kortom, een resultaat waar Ahoy' en Rotterdam terecht erg trots op zijn.

Het lezingjaar werd afgesloten op dinsdag 8 december in het Oscar Auditorium met een lezing van prof. dr. J. van Herwaarden over Erasmus. Aansluitend werd een videofilm vertoond van André van der Hout en Arjen Schaaper (FHKW) over Erasmus' terugkomst naar Rotterdam, behelzende de terugkomst van het beschadigde Erasmusbeeld, dat na restauratie werd herplaatst.

De naam van Erasmus wordt tegenwoordig voor van alles en nog wat als etiket gebruikt, zeker in Rotterdam: van brug en verzekeringen tot en met een universiteit. Maar wie was de persoon Erasmus en wanneer leefde hij eigenlijk? De dag is bekend maar het jaar, daar is nog steeds discussie over. Zowel Gouda als Rotterdam eisten de geboorterechten op en vaststaat inmiddels dat Erasmus in Gouda verwekt is. Hij was het onwettige kind van een priester en een chirurgijnsdochter en is in Rotterdam geboren. Het befaamde geboortehuis van Erasmus is in de oorlog verloren gegaan; men heeft wel herbouw overwogen maar nooit uitgevoerd.

Vanaf het moment dat Erasmus een school kon bezoeken, heeft

hij Rotterdam verlaten om daarheen nooit weer te keren. Hij werd kloosterling in Steyn bij Gouda; in 1492 werd hij tot priester gewijd. Op den duur wist hij zich te onttrekken aan kloosterlijke verplichtingen en wijdde hij zijn ganse leven aan de studie, na 1501 altijd buiten Holland en na 1521 altijd buiten de Nederlanden.

Erasmus heeft over de meest verscheidene onderwerpen zijn mening kenbaar gemaakt en zijn ideeën over bijvoorbeeld oorlog en vrede zijn in de huidige tijd nog steeds actueel.

Het bestuur vergaderde dit jaar wederom vijf maal. In de jaarvergadering trad onze penningmeester de heer S.M.T. Schipper uit het bestuur; als nieuwe penningmeester werd mr. J. de Muinck Keizer benoemd. Voorts werd de heer J.E. van de Kamp tot bestuurslid benoemd. Het aantal bestuursleden kwam daarmee op 14.

De *Kroniek* verscheen zes maal en werd in 1998 weer op inspirerende wijze geredigeerd door de heer J.W. Boddaert. Er werd ook een vraag en aanbod-rubriek in het blad opgenomen, welke tot vele reacties aanleiding geeft.

Ook dit jaar presenteerde het Genootschap zich weer op de Rotterdamse Dag, die op zondag 22 november in de Doelen werd gehouden. Het Genootschap was daar vertegenwoordigd met een eigen stand, hetgeen weer een aantal nieuwe leden en verkoop van door de Stichting Historische Publicaties Roterodamum uitgegeven boeken opleverde.

Het *Rotterdams Jaarboekje* verscheen op 8 december. Het eerste exemplaar werd, voorafgaand aan de lezing van de heer Van Herwaarden, door onze voorzitter aangeboden aan de heer J. Wentges, voorzitter van de Stichting Het Witte Huis.

Het aantal leden van het Genootschap bedroeg per 1 januari 1998: 2.817 en per 1 januari 1999: 2.815.

Stichting Historische Publicaties Roterodamum

Gedurende het jaar 1998 zijn in de Historische Reeks de volgende delen verschenen:

nr. 115. P.v.d. Laar et al (red.), *Vier eeuwen migratie: bestemming Rotterdam*.

nr. 116. K. de Gast, '*...ten dienste van de commercie*'. *Vierhonderd jaar Beurs in Rotterdam*.

nr. 117. L. de Klerk, *Particuliere Plannen. Denkbeelden en initiatieven van de stedelijke elite inzake de volkswoningbouw en de stedenbouw in*

Rotterdam 1860-1950.

nr. 118. P.G. Tacq, *Van Rotterdam tot Bazel. Een eeuw Rijnvaart.*

nr. 119. B. Oosterwijk, *Zes maal Rotterdam. De geschiedenis van een reeks fameuze HAL-schepen.*

nr. 120. C. Kammer, *De Rozenhof. Geschiedenis van een bijzondere boerderij in de polder de Esch te Kralingen.*

nr. 121. P. van der Houwen, *Stimuleren van ontwikkeling. Stichting Bevordering van Volkskracht 1923-1998.*

Aan het einde van het verslagjaar waren meerdere nieuwe publicaties in voorbereiding.

Stichting Stadsherstel Historisch Rotterdam

Het jaar 1998 wordt gekenmerkt door tegenvallende omzetresultaten van de korenmolen 'De Distilleerketel'. Het streven van de molenaar en het bestuur om tot een zichzelf instandhoudend bedrijf te komen, heeft nog onvoldoende succes. Een inmiddels opgesteld marketingplan moet hierin verbetering brengen.

Tot tevredenheid stemt wel de toenemende belangstelling van het publiek voor de molen, hetgeen ook in de stijging van de omzet van de winkel is te zien. Om nog meer service te kunnen bieden, is de winkel verbouwd en uitgebreid. De molenaar is gehouden om, naast zijn eigenlijke werk en de acquisitie-activiteiten, zich op tal van andere terreinen te bekwamen. Zo is hij dit jaar benoemd tot gezelschap van het Gilde van Ambachtelijke Korenmolenaars. Voorts heeft hij een EHBO- en een brandweercursus (opstartcursus levensreddende maatregelen en reanimatie) gevolgd.

Gewerkt wordt voorts aan de inventarisatie en vastlegging van alle aspecten van de werkzaamheden binnen de molen ten behoeve van de zogeheten Hazards Analysis Critical Control Points, een verplichting waaraan een bedrijf als een korenmolen dient te voldoen. De molen zelf blijft een kwetsbaar object dat met name op het gebied van onderhoud veel en voortdurende zorg vraagt.

Wat het jaarlijkse aantal omwentelingen betreft, bevindt 'De Distilleerketel' zich al sinds enige jaren in de categorie die op grond van dat aantal in aanmerking komt voor de hoogste maal- en draaipremie van de provincie Zuid-Holland.

M.G. VAN RAVESTEYN,
secretaris.